

DE HANDSCHRIFTEN VAN HENDRIK VAN KALKAR'S
WERKEN,

MEDEGEDEELD DOOR

Dr. C. G. N. DE VOOYS.

In het bekende hoofdstuk van Moll's „Kerkgeschiedenis”, dat de ascetische litteratuur behandelt (II: XV § 2), worden als werken van de Karthuiser Hendrik Aeger van Kalkar genoemd: „Scala spiritualis exercitii”, „Holicautum quotidianum” en „Liber exhortationis”, maar al deze werken acht Moll verloren. Deze schrijver is voor onze kerkgeschiedenis van belang en waarschijnlijk een uitvoeriger studie waard ¹⁾.

Daarom lijkt het mij niet overbodig, de aandacht van onze kerkhistorici te vestigen op een aantal handschriften, die werken van deze schrijver bevatten, en die ik toevallig aantrof bij mijn onderzoek naar Middelnederlandse handschriften in Duitse bibliotheken.

Het eerste berust op de stadsbibliotheek te Mainz (Ms. Cart. 555). Het is een papieren handschrift, 14¹/₂ bij 10 cM. groot; elke bladzijde telt 22 à 26 regels met enigszins verbleekte inkt. Het begint: *Incipit libellus de*

¹⁾ Zie o. a. het opstel van Jostes: *Het Nederduitsch proza omtrent 1500*, in de *Dietsche Warande* van 1892.

cotidiano holocausto spiritualis exercicii. Volens purgari a peccatis et indulgenciam consequi etc.

Expl. . . . Viriliter igitur age et confortaberis Ama deum et amaberis in eternum.

Explicit libellus compositus a magistro henrico de calcar. olim priore carthusiense prope coloniam. domus gelrie Ruremu(n)die. domus argentine. praeterea monacho colonie carthusiensis.

Het traktaat beslaat ongeveer 11 folio's.

Na 19 folio's lezen we:

Expliciunt quaedam exhortaciones Magistri henrici de Calcar ordinis Carthusiensis ad quendam monachum Montis sancti Beati (?) prope Confluentiam.

Hier en daar vinden we tussen de Latijnse tekst een enkel Duits citaat b. v. „Devota sic debet deo esse unita das si sich aller creaturen als wenig an neme als do sie nicht en was.”

Na een paar folio's volgt het onderschrift:

Explicit epistola predicti M. h. kalkar ad quendam monachum Carthusiensem.

De katalogus vermeldt noch onder N°. 294 (cart. 528) een „Epistola pro religioso Henrici de Kalcar”, maar dit handschrift is zoek geraakt; er staat bij geschreven: „deest”.

Niet lang daarna vond ik in de bijna onbruikbare en verwarde katalogus van de bibliotheek te Darmstadt een drietal dergelijke handschriften vermeld. Ik heb deze codices niet nader onderzocht, en geef dus slechts de inhoudsopgave, zoals ik die in de geschreven katalogus vond:

N°. 710. Opuscula *Henrici Kalkar* magistri Parisiensis: 1. Epistolae, 2. Sermones, 3. Hist. ord. Carth. in 12°.; papier.

N°. 819. *Henr. Kalkar*: Epistolae;

Scala spiritualis exercitii;

De quotidiano holocausto spirit. exerc.;

Psalterium b. Mariae;

De ortu et decursu ord. Carth.

N°. 1086. *H. Kalkar* Libellus exhortationis, in 8°. perkament, 15de eeuw.

Ook de bibliotheek te Münster bezit een handschrift waarin deze werken voorkomen, nl. N°. 171 van de gedrukte katalogus (*Chirogr. in regia bibl. Paulina Monasteriensi catal.* 1889):

Henricus de Kalkar: liber de ortu decursuque ord. Carth. (1398).

Tractatus asceticus cum exhortatione pro noviciis ordinis Carthusiensis.

H. de Kalkar: epistolae et sermones (Scriptum a. d. 1483).

Ten slotte wil ik er nog op wijzen dat in de katalogus van de Bibliotheca Palatina Vindobonensi, I, N°. 517, een „Chronicon” van H. Calcar genoemd wordt. Een nader onderzoek van deze codices laat ik aan meer bevoegden over.

EEN ONDERTEKENINGSFORMULIER VOOR PREDIKANTEN,

MEDEGEDEELD DOOR

Dr. P. A. KLAP.

Op de Dordsche synode (1618—19) werd een concept-formulier ter onderteekening voor predikanten ingediend en ook aangenomen. Evenwel waren reeds vroeger hier en daar, of namens eene classis of namens eene particuliere synode, zulke acten van verbindtenis den predikanten ter onderteekening voorgelegd. Als oudste der dusdanige formulieren werd dat der classis Alkmaar, in September 1608 vastgesteld, genoemd (Dr. H. H. Kuyper, „De Post-Acta”, bl. 193). Toevallige omstandigheden echter deden mij een formulier kennen, dat reeds in Juli 1608 door de classis Schouwen is opgesteld. Het luidt aldus:

„Wy dyenaren des Goddelycken Woorts van de kercken behoorende onder de classis van Schouwen bekennen alle tsamen ende elck van ons int bysonder voor onsselven in goeden conscientye ende voor den Heere, dat den inhoud van de belydenisse des geloofs ende van den Heydelbergsschen catechismus by de Nederlantsche kercken aengenomen den geheelen grondt van de salichmakende Leere (soo vele dese in desen leven noodich is te weten) genoeghsamelyck ende gelyckformelyck